ಆಟ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆ | ಸಾಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಭಟ್

ಒಬ್ಬ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗು ಎಷ್ಟು ತುಂಟ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಆಗ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಖುಷಿಯ ಹೊಳಪು ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರೂ, ತಮ್ಮ ನೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವಾಗ 'ತುಂಬಾ ಚುರುಕು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ನಾವು ತುಂಟತನವನ್ನು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚುರುಕಾಗಿರುವ ಗುಣಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆಯೇ? ಆಟ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಚುರುಕಾಗಿರುವುದು ಸಂತೋಷವೇ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಆಟವು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಉದ್ದೀಪಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತದೆ. ಪೋಷಕರು, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ವಾತಾವರಣ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ, ಪ್ರತಿ ಮಗು ಸಹಜವಾಗಿ ಚುರುಕೇ, ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ತರಗತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಆಹ್ಲಾದದಿಂದ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಟವನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಈ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾದ ಕಲಿಕೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಧಾರಿತ ಬೋಧನೆ-ಕಲಿಕೆ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ದೀರ್ಘಾವಧಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದೀತೇ? ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು, ತರಗತಿಯ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ, ದೇಶದ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಆಹ್ಲಾದಕರ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಲಿಕಾ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಎರಡು ನಿದರ್ಶನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಯಶಸ್ಸಿನ ಕತೆಗಳು

ಕೇರಳವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು (ಎನ್‌ಸಿಎಫ್), 2005ರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಾನು ಕಣ್ಣೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದೆ. ಆರನೇ ತರಗತಿಯ ಶಿಕ್ಷಕಿಯೊಬ್ಬರು ಗಣಿತ ತರಗತಿಯ ವೇಳೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಟದ ಮೈದಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅವರು ತರಗತಿಯನ್ನು ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಲಕರ ಗುಂಪು ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಲಕಿಯರ ಗುಂಪು, 500 ಮೀಟರ್‌ನ ಓಟದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಸ್ಟಾಪ್‌ವಾಚ್, ಕಾಗದ ಮತ್ತು ಪೆನ್ನುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಯ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸ ಇತ್ತು.

ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಟಾಸ್ಕ್ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಅವರು ತರಗತಿಗೆ ಮರಳಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ಜೊತೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಎಲ್ಲಾ ಎಂಟು ಓಟಗಾರರ ಸಮಯವನ್ನು ನಿಮಿಷ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡುಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಎಲ್ಲಾ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಏರಿಕೆ ಮತ್ತು ಇಳಿಕೆ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ, ಒಟ್ಟು ಸಮಯ ಮತ್ತು ಸರಾಸರಿ ಸಮಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಕಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳು ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕಿ ನೀಡಿದ್ದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಾ ಟಾಸ್ಕ್‌ಗಳನ್ನು 40 ನಿಮಿಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದರು.

ಶಿಕ್ಷಕರು "ಹೇಗೆ" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಓಡುವ ಆಟ ಹೇಗಿತ್ತು? ಸಮಯ ಗುರುತಿಸುವ ಕೆಲಸ ಹೇಗಿತ್ತು? ಏರಿಕೆ, ಇಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಸರಾಸರಿ ಸಮಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಹೇಗಿತ್ತು?– ಹೀಗೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಲೋಚನಾ-ಬದ್ಧರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿದ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇರಳದ ಆ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು:

* ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದಕರ ಕಲಿಕೆಯ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುವುದು.
* ಶಿಕ್ಷಕರು ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಲೇ ಟಾಸ್ಕ್ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದು.
* ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂಡದ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.

ಶಿಕ್ಷಕಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಆಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟದ್ದೇ ಈ ಆಟದ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಕ್ಕಳು ಆಲೋಚಿಸುವುದನ್ನೂ ಆನಂದಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಈ ನಿದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕಿ ತೋರಿದ ಈ ಬೋಧನಾ ಕೌಶಲ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಎಂಬುದು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದ ಕಲಿಕೆಯ ಉಮೇದು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ, ಓಟದ ಕ್ರಮಾನುಗತ ಸಮಯ ಪಾಲನೆಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏರಿಕೆ, ಇಳಿಕೆ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ, ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರು ಓಡಿದ ಅನುಕ್ರಮವು ಅವರಿಗೆ ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಖುದ್ದಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿತು.

ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಲೆಯೊಂದರ ಶಿಕ್ಷಕಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ನಾನು ಭೇಟಿ

ಮಾಡಿದೆನು. ಅವರು ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಟದ ಮೈದಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನೂ ಕರೆದು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿ, ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ತಲಾ ಐದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉಪಾಯದಿಂದ ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅವರ ಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ, ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಲು ಹೇಳಿದರು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇದು ಬಹಳ ಮೋಜಿನದಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ, ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಇದ್ದರು. ಈ ಆಟದ ಬಳಿಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಆಲಿಸುವ' ಮತ್ತು 'ಸ್ಪರ್ಶ ಜ್ಞಾನ'ದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿ, ಸಂಬಂಧಿತ ಪಾಠವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಎಂದು ಆ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಹೇಳಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಯಂ–ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ವರ್ಕ್‌ಗಾಗಿ ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ನೋಡುವುದು' ಮತ್ತು 'ರುಚಿ ನೋಡುವುದು' ಕುರಿತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂವೇದನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಯಾಕೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯಾವುದೇ ಹಿಂಜರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಉತ್ತರಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಆಟದ ಮೂಲಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭಾಷಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಉಪಾಯವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದೆಂದರೆ, ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ದೇಹದ ಸಾಮರಸ್ಯ ಅಗತ್ಯವೆಂಬುದು. ಬುದ್ಧಿಯು ಮಗುವಿನ ದೈಹಿಕ ಅನುಭವಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಟವಾಡಲು ಬಿಡದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಅವರ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಭಾಷಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನೂ ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ದೇಹ ಮತ್ತು ದೇಹದ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯುವ ಅನುಭವ ಭಾಷಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಗಣನೀಯ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಆಟವನ್ನು ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿಸುವಲ್ಲಿನ ತೊಡಕುಗಳು

ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ತರಗತಿಯೊಳಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಆಟವನ್ನು ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂದು ನಾವು ಯೋಚಿಸದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಶಿಕ್ಷಕ–ಕೇಂದ್ರಿತ ಬೋಧನೆ

ತರಗತಿಯೊಳಗೆ ಅಥವಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಟವನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಿಸುವುದರ ಹಿಂದಿನ ತರ್ಕವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಆಟವನ್ನು ಮನರಂಜನೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿಕೆಯ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಆಟವನ್ನು ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು, ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕ–ಕೇಂದ್ರಿತ ಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಪರಿಣಾಮ. ಶಿಕ್ಷಕರು, ಆಟದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಕಲಿಕೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಕಲಿಕೆಯು ಸಹಜವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವಶ್ಯಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ ಆಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಿದರ್ಶನಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲನಗೊಳಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೂ ಕೂಡಾ ಒಂದು ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಅದು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಸುಗಮಗಾರಿಕೆಯೂ ಹೌದು. ಇದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪರಿಭಾವಿಸಿದರೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಸಿದ್ಧ ಉತ್ತರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಡುವ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ನೋಟ

ಬಹುತೇಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡದಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಮೂಹ, ಶಾಲೆ ಎಂದರೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಲು ಕಲಿಯುವುದು ಅಷ್ಟೇ. ಅವರು ಮಗುವಿನ ಬೌದ್ಧಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಟವು ಮಗುವಿನ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಂಟಿನೊಂದಿಗೆ ತಳಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಆಟವಾಡುವಾಗ, ಮಕ್ಕಳು ಭಾವುಕವಾಗಿ ಜಾಗೃತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಧನಾತ್ಮಕ ಸಲಹೆಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪೋಷಕರು ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡಲೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಯಾಕೆಂದರೆ, ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಈಗಿನ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾಗುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಈ ಧೋರಣೆಯಿಂದಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ಸಹಜ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೇ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಂತಾ–ಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಟ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮಹತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಪೋಷಕರ ಸಂಘ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಸಮುದಾಯದ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.

ಸ್ಥಳಾವಕಾಶದ ಕೊರತೆ

ನನಗೆ ಆನ್ ಲೈನ್ ತರಗತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ನಲಿ ಕಲಿ ಶಿಕ್ಷಕಿಯೊಬ್ಬರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಬಂತು. ನಂತರ ಅವರ ತರಗತಿಗೆ ನಾನು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದೆ. ಆಟದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಬೋಧನಾ–ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುರಿತ ನಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಯ ನಂತರ ಅವರು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಆದರೆ, ತಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿನ 70ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಟದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಅವರು ಚಿಂತಿತರಾಗಿದ್ದರು! ತರಗತಿ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ತರಗತಿಯೊಳಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಅಡ್ಡಾಡುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯೋಣವೆಂದರೆ, ಆವರಣ ಕಿರಿದಾಗಿದ್ದು, ಇತರ ತರಗತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆತಂಕ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪನ್ನು ಜನ ನಿಬಿಡವಾದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡೂ ಬದಿಯ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದ್ದ, ಯಾವುದೇ ತೆರೆದ ಸ್ಥಳಕ್ಕಾಗಲೀ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಸುರಕ್ಷಿತವಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಿವು ಅವರಿಗೆ ಇತ್ತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ನಾನೂ ಕೂಡ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಕತೆ ಹೇಳುವುದು, ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದು–

ಹೀಗೆ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದೆ.

ಎಷ್ಟೋ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಭೌತಿಕ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶದ ಕೊರತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾತ್ರ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಇರುವ ಕಡೆ, ತರಗತಿ ಕೊಠಡಿಗಳು ಒಂದೋ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಯೋಜಿತ-ವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲವೇ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪೇರಿಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಇಡೀ ಚಿತ್ರಣವು, ಚಟುವಟಿಕೆ ಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಮಗೆ ನಾವೇ ವಿಧಿಸಿಕೊಂಡ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತರಗತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ, ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿನ ಆವರಣಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತೆರೆದ ಬಯಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿಕೆಗೆ ತರಗತಿ ಮಾತ್ರ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಹೆತ್ತವರಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತೊಡಕು ಆಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

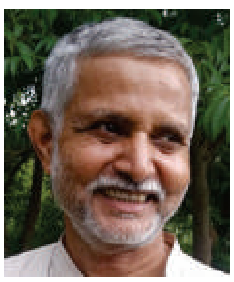
ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿನ ಧೋರಣೆಗಳು, ವರ್ತನೆಗಳು, ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಎಷ್ಟೋ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ. ಬಲ ಪ್ರಯೋಗಿಸದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು ಮೂಡಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಆಟದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟದ ಮಾತು. ಆದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದರೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಹಜ ಮತ್ತು ಬಗೆಬಗೆಯ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬದಲಾಗಬಹುದು.

ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಸವಾಲಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಗೌರವಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾದ ಆಟದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿದರೆ, ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಮತ್ತು ಘನತೆಗೆ ಬೆಲೆ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇರಳದ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ, ಹಾಸನದ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಇದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಮೇದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಆಟದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯುವುದೇ ಸಹಜ ಮಾರ್ಗ. ನಾನು, ಆಟಗಳ ಕುರಿತಾದ ಮೂರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ:

- ಹಳ್ಳಿಯ ಅಥವಾ ಮನೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅನುಭವಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದ ಆಟಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗ. ಅಲ್ಲದೆ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ತರಗತಿ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯೇ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಹುತೇಕ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿಯ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಿಕ್ಷಕರೂ, ಹಿಂದಿನ ತರಗತಿಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೇ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (ಉರುಹೊಡೆದ, ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೀವನಾನುಭವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸದ)' ಅಥವಾ ಕೆಲವು ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
- ಆಟವನ್ನು ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾದುದು ಎಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆಟವು ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಮಗುವಿನ ಸಹಜ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಡೆತಡೆ ಇರಬಾರದು. ಆದರೆ, ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಆಟವು, ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿನ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಲವಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದ್ದು, ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- ಮಕ್ಕಳ ಲವಲವಿಕೆಯ ಕಲಿಕೆಗೆ, ತಂಡದ ಉಮೇದಿಗೆ, ಪರಸ್ಪರ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮತ್ತು ಸಹಜ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಯು ನಿರ್ಬಂಧ ಹೇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಇದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ, ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆಡುವ ಉಮೇದು, ಹುಮ್ಮಸ್ಸು, ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ಫಲಿತಾಂಶ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ಕಲಿಕಾ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದರೆ, ಮಕ್ಕಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರಾಗಿದ್ದು, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್‌ನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳತ್ತ ತಮ್ಮನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡವರು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಓದು, ಅನುವಾದ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕತೆ ಹೇಳುವುದು ಅವರ ಇತರ ನೆಚ್ಚಿನ ಹವ್ಯಾಸಗಳಾಗಿವೆ. ಇವರನ್ನು rkbkrishi@gmail.com ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕಿಸಬಹುದು.

ಅನುವಾದ: **ರೋಹಿಣಿ ಮುಂಡಾಜೆ** । ಪರಿಶೀಲನೆ: **ನಾಗಮಣಿ ಎಸ್. ಎನ್.**